

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

GEA GREGORIČ

Vloga matere v sodobnem slovenskem romanu

Diplomsko delo

Ljubljana, 2019

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

GEA GREGORIČ

Vloga matere v sodobnem slovenskem romanu

Diplomsko delo

Mentorica: red. prof. dr. Alojzija Zupan Sosič

Dvopredmetni
univerzitetni
študijski program
prve stopnje Slovenistika
Dvopredmetni univerzitetni
študijski program
prve stopnje Sociologija

Ljubljana, 2019

Zahvala

Najlepše darilo, ki ga mati in hči lahko podarita druga drugi, je dovoljenje, da sta to, kar sta.

V prvi vrsti se zahvaljujem tebi, mami, za pravo mero vsega.

Ne nazadnje se zahvaljujem tudi Vam, profesorica Alojzija Zupan Sosič, za navdih skozi študijski proces ter za vse strokovne nasvete pri pisanju in oblikovanju tega diplomskega dela.

Kazalo

1	Izvleček.....	2
2	Abstract.....	3
3	Uvod.....	4
4	Sodobni slovenski roman.....	6
4.1	Ženski spolni stereotipi v sodobnem romanu.....	7
5	Psihološka razlaga odnosa mati – hči.....	9
6	Analiza romanov.....	11
6.1	Žrtvujoča se mati v romanu Balerina, Balerina (1997).....	11
6.2	Diktatorska mati v romanu Sovraštvo (1993) in Učiteljica klavirja (2003).....	13
6.3	Neskrbna mati v romanu Filio ni doma (1990) in Ime mi je Damjan (2001).....	15
6.4	Hladna mati v romanu Angeli in volkovi: metamorfoze neke ulice v devetih slikah iz otroštva (2004).....	18
7	Biografije.....	20
7.1	Marko Sosič.....	20
7.2	Franjo Frančič.....	20
7.3	Elfriede Jelinek.....	20
7.4	Suzana Tratnik.....	20
7.5	Berta Bojetu.....	21
7.6	Jasna Blažič.....	21
8	Povzetek.....	22
9	Viri in literatura.....	24
9.1	Viri.....	24
9.2	Literatura.....	24

10	Izjava o avtorstvu.....	26
11	Izjava o strinjanju z objavo na spletnih straneh fakultete	27

1 Izvleček

Vloga matere v sodobnem slovenskem romanu

Odnos med materami in hčerami je socialno in psihološko zapleten in velikokrat vse prej kot ljubeč, topel in prijazen. V leposlovju so matere že od nekdaj pogost motiv, obremenjen s spolnimi stereotipi, kot so hišni angel, femme fatale in femme fragile. V zgodovini slovenskega leposlovja se je izoblikoval tako imenovan kult matere s cankarjansko, žrtvujočo se materjo. Sodobni slovenski roman, imenovan tudi modificirani tradicionalni roman, prinese skupaj z značilnostmi tradicionalnega romana še (post)modernistične značilnosti, kot so na primer žanrski in zvrstni sinkretizem, razrahljana pravopisna pravila, pronicljivi dialekti, anarhizmi in druge socialne zvrsti jezika, ki bogatijo male intimne zgodbe z novo vrsto emocionalnosti. Glavnih likov več ne moremo imenovati junaki, saj so pasivni, zavrti ter zdolgočaseni. Dogajalni prostor je tako v sodobnem slovenskem romanu nemalokrat omejen v ozek intimen prostor družine, ki je pogosto problematizirana in s tem namiguje ne širšo kritiko družbe. Tako kot vsi odnosi v družbi je tudi odnos mati – hči velikokrat obremenjen s patološko materjo. Na podlagi literarnih analiz petih sodobnih slovenskih romanov in enega tujega, lahko matere razporedim v štiri kategorije, in sicer žrtvujoča se mati, diktatorska mati, neskrbna mati in hladna mati. Prav tako sem ugotovila pojav androgynosti, ki zabrisuje meje spolnih stereotipov.

Ključne besede: sodobni slovenski roman, vloga matere, odnos mati – hči

2 Abstract

Role of a mother in a contemporary Slovene novel

The relationship between mothers and daughters is socially and psychologically complicated and often more than loving, warm and friendly. In literature, mothers have always been a frequent motif, burdened with sexual stereotypes such as house angel, femme fatale, and femme fragile. In the history of Slovenian literature, the so-called cult of a mother with a “cankarian”, sacrificing mother was formed. Modern Slovene novel, also called the modified traditional novel, brings together (post) modernist features, such as genre and genre synchronism, loose spelling rules, perceptible dialects, anarchism and other social types of language that enrich small intimate stories with a new kind of emotionality. The main characters no longer have to be called heroes, because they are passive, rotated, and bored. Thus, in the modern Slovenian novel, the field of events is often confined to a narrow, intimate family space, which is often problematized, and hence implies a wider criticism of society. Like all relationships in society, the mother-daughter relationship is often strained by a pathological mother. On the basis of literary analyses of five contemporary Slovene novels and one foreign, I can spread mothers into four categories, namely, the sacrificing mother, the dictator's mother, the careless mother and the cold mother. I also discovered the phenomenon of androgynousness that blurs the boundaries of sex stereotypes.

Key words: contemporary Slovene novel, role of a mother, mother – daughter relationship

3 Uvod

Odnos med ženskami, sorodstven ali ne, je od nekdanj veljal za zapletenega, tekmovalnega in nezaupljivega. Prav tako odnos, ki ga tketa mati in hči, ni nujno brezpogojno ljubeč, zaupljiv, varen. Enako kot v družbi lahko tudi znotraj družine pride do zapletenega odnosa, ki vzbuja med materjo in hčerjo nasprotovanje, celo zavračanje. Takšen destruktivni odnos pusti posledice na hčeri in nanjo vpliva do te mere, da lahko ta vzorec ponovi tudi pri svojih otrocih.

V diplomskem delu bom predstavila omenjeni odnos med materjo in hčerjo skozi psihološko perspektivo, nato pa še skozi literarne analize sodobnih slovenskih romanov. Značilnosti sodobnega slovenskega romana so med drugim tudi intimna, zasebna zgodba in povečanje števila ženskih vlog, zato se z liki matere in hčere zagotovo pogosto srečamo. S psihološkega vidika me bo zanimal vzrok za oster odnos med materami in hčerami, vpliv možne odsotnosti očeta na odnos ter tudi ponavljajoči se vzorec, ki so ga matere prejele od svojih mater.

V drugem delu bom opravila literarne analize petih slovenskih sodobnih romanov, in sicer: *Ime mi je Damjan* (2001) Suzane Tratnik, *Balerina, Balerina* (1997) Marka Sosiča, *Filio ni doma* (1990) Berte Bojetu, ki so postali moj navdih skozi študij predmeta sodobni slovenski roman profesorice Alojzije Zupan Sosič. Poleg teh pa bom vključila še roman *Angeli in volkovi: metamorfoze neke ulice v devetih slikah iz otroštva* (2004) Jasne Blažič in *Sovraštvo* (1993) Franja Frančiča ter kot širši kontekst vključila tuji sodobni roman Elfriede Jelinek *Učiteljica klavirja* (2003). Predvidevam, da bom s tem pridobila zadosten vzorec za korektno preučevanje njihovih značajev in usod. Opazovala bom njihova dejanja oz. možno pasivnost, sporazumevanje ali morebitno poetiko tišine.

Posvetila se bom liku žrtvujoče se matere, ki se je v slovenski literaturi zakoreninil s Cankarjevimi, Tavčarjevimi, Prežihovimi deli ter liki patoloških mater, ki svoje hčere fizično in psihično zanemarjajo.

4 Sodobni slovenski roman

Za opredelitev sodobnega slovenskega romana se bom oprla na teorijo Alojzije Zupan Sosič, ki piše o tem, da ima ta začetek v petdesetih letih dvajsetega stoletja, natančneje leta 1958, ko Dominik Smole napiše prvi takšen roman z naslovom *Črni dnevi in beli dan*. Meni, da je sodobni slovenski roman modificirani tradicionalni roman, kar pomeni, da se po tradicionalnem romanu zgleduje, a ga modificirajo (post)modernistične značilnosti. Kot takšne so najpogostejše žanrski sinkretizem, več govornih sestavin ter nova vloga pripovedovalca, ki je ironičen. Za razliko od tradicionalnega romana ima sodobni roman manj pregledno zgodbo, pogosta nelogična razmerja med literarnimi osebami in manj logično prostorsko-časovno določenost. Obdržal je tradicionalni ubeseditveni postopek, ki pa ga bogatita lirizacija in esejizacija.

Najpomembnejša modifikacija tradicionalnega romana je žanrski sinkretizem, ki v eno romaneskno besedilo vključi različne žanre. Dober primer žanrskega sinkretizma je roman *Filio ni doma*, kjer se prepletajo antiutopija, parabola, dnevnik, ljubezenski roman, družbeno kritični roman, razvojni roman in družinska kronika. Poleg žanrskega sinkretizma sta prisotna še vrstni sinkretizem (mešanje literarnih vrst, npr. dramatizirani odlomki, pravljice, komentarji, poročila) ter zvrstni sinkretizem (lirizacija, esejizacija, dramatizacija). Pripoved sodobnega romana je živa in dinamična, obremenjena s pravopisnimi pravili. Dinamične dialoge dopolnjuje tudi poetika tišine, ki kot govorna blokada nakazuje na stisko literarne osebe. Pojavljajo se tudi marginalizirani liki, ki prispevajo k besedišču svojo vulgarnost, prav tako vanjo pronicajo pogovorni jezik, anarhizmi in dialektizmi. Velike zgodbe so skrčene na malo, intimno zgodbo ozke socialne skupine, ki pa implicira na splošno veljavno resnico družbe. Najnovejše slovenske romane družijo nova emocionalnost – čustvenost postmodernega subjekta, ki je zdolgočasen, izvotljen, željan vedeti kaj o svoji notranjosti (Zupan Sosič 2010: 423–424). Varnost in trdost družine sta bili v slovenskem romanu od nekdaj problematizirani, v

sodobnem slovenskem romanu pa se problematizaciji pridruži še pohabljenost družinskih odnosov (Zupan Sosič 2011: 49–50).

4.1 *Ženski spolni stereotipi v sodobnem romanu*

Spolni stereotipi so v sodobni družbi še vedno binarni – moški in ženski – ter obremenjeni s heteronormativnostjo. Glede na biološki spol o moških in ženskah nastajajo omejeni stereotipi, ki razdvajajo spola in ju opisujejo kot nasprotna si, celo živeča na drugih planetih (pogost frazem »Moški so z Marsa, ženske pa z Venere). Te stereotipne predstave so močno zakoreninjene v družbi in s tem tudi v vzgoji. Zupan Sosič v delu *Spolni stereotipi in sodobni slovenski roman* (2007b: 112) ugotavlja, da so za žensko najpogostejši stereotipi temni kontinent, hišni angel, femme fatale in femme fragile. Temni kontinent je Freudova metafora za neraziskano žensko, ki je radikalno nasprotje moškemu. Ženska v patriarhalni ureditvi predstavlja skrivnostno in s tem divinizirano, oboževano, dokler ostane skrivnostno (Zupan Sosič 2006: 290). Hišni angel pomeni žrtvujočo se mati, ki se razdaja, je ustrezljiva, obvladuje celotno hišo ter ima poudarjeno materinsko vlogo. Hladnik (1997: 116) ta stereotip žrtvujoče se matere poimenuje »kult matere«, ki je nastal na podlagi Cankarjevih del (cankarjanska mati), *Samorastnikov*, *Prežiha* ter *Cvetja v jeseni*, Tavčarja. Stereotip femme fatale je velikokrat prepleten s stereotipom temni kontinent in daje ženski attribute usodnosti, demoničnosti, privlačnosti ter je nasprotje femme fragile, ki ji je dan atribut materinstva. Glavni liki so tako največkrat karakterizirani stereotipno bodisi v celoti bodisi le s potezami (Zupan Sosič 2007b: 111 – 112). Upodobitev matere kot negativnega lika je moč najti že v slovenski ljudski umetnosti (Mihurko Poniž 2000/2001: 9–11), še posebej pa kasneje pri Prežihu, v podobi neljubeče, pasivne in odtujene matere (mama Dihurka, *Boj na požiralniku*; Radmanca, *Ljubezen na odru*; Meta, *Samorastniki*) (Borovnik 1993: 997, 1003–1005). Takšne necankarjanske matere, ki imajo uničevalen in polaščevalen vpliv, zasledimo kot pogosto temo sodobnih slovenskih (med drugimi Bojetu, Tratnik, Blažič, Francič) in tujih pisateljev (neizprosna patološkost opisana v delih nobelovke Elfriede Jelinek).

V diplomskem delu bom s karakterizacijo ženskih likov kot mater poskušala najti različne vloge, ki jih v sodobnem slovenskem romanu kot matere imajo. Da razumemo vlogo, ki jo matere imajo, moramo razumeti tudi odnos, ki ga imajo s svojimi hčerami. Ti odnosi so pogosta tema psiholoških razprav, saj je znano, da niso vedno brezpogojno ljubeči in odkriti.

5 Psihološka razlaga odnosa mati – hči

Strokovna podlaga temu poglavju je zbornik *Daughtering and Mothering* (1993), članek Nataše Rijavec Klobučar, *Kaj da otroku mama in kaj oče* (2006) ter članek Alenke Lobnik Zorko, *Matere in hčere* (2001).

Prva ljubezen otroka, prva oseba, na katero se naveže, se z njo počuti varnega, je vsekakor mati. Enako velja za otroke ženskega in moškega spola, a slednji se že kmalu začnejo identificirati z očetom ter se tako simbolno ločijo od matere. Pri deklicah je ta ločitev počasnejša in brez radikalnih odločitev. Psihoanaliza je odnos mati – hči povezala z organskim deficitom. Hčeram se v t.i. Antigonini fazi prebudijo prve spolne želje do matere, ki pa brez pomembnega spolovila, penisa, v obdobju Ojdipove faze (5., 6. leto), več ni zanimiva. Hčerino zanimanje se takrat obrne proti očetu, ki jo obravnava drugače – jo občuduje, jo gleda kot drugačno od sebe in ji da vedeti, da je zadovoljen s takšno, kakršna je (Lykke, citirano po van Mens – Verhlust, 1993: 7–12).

Hči se mora z odraščanjem naučiti posloviti se od vseh socialnih vlog, ki jih mati igra zanjo. Če želi postati ženska, se mora od nje distancirati, če želi postati samostojna subjektiviteta, ne sme biti slika svoje matere. Manjša kot je hčerina subjektiviteta in večja kot je materina odvisnost od hčere za svojo potrditev ženskosti, večja je agresija med njima. To pomeni konstanten boj, ki niha med podobnostjo in različnostjo, ločevanjem in povezovanjem. Mati težko gleda, kako njena hči odrašča, saj lahko predstavlja njene neizpolnjene želje, zato hčer drži v večni odvisnosti. Matere tudi velikokrat gledajo na svoje hčere kot popolna bitja, ki pa, ker to niso, nikoli ne morajo zadovoljiti pričakovanj svojih mater. Vsakič znova zato naletijo na razočaranje. Patološka mati je odbijajoča mati, ki svoje otroke zanemarja fizično, psihično in čustveno. Na njih ne gleda kot na samostojne osebnosti, kar psihologi opisujejo kot posledico vzorca, ki so ga prejele od svojih mater. Druga skrajnost patološke matere pa je pretirano zaščitniška mati, ki

otroka nenehno nadzoruje, ščiti in se odloča namesto njega. Psihologi povezujejo tako obnašanje matere z nezadovoljstvom, ki ga ima v odnosu z otrokovim očetom.

Lik matere v literaturi je podobno prikazan kot lik ženske – idealiziran, patriarhalen prikaz matere kot dobre ženske, ki se za svoje otroke žrtvuje, zatira svoje interese, ali pa kot preračunljivke, nepredvidljive in nevarne za vse okoli sebe (Rich, citirano po Mihurko Poniž, 2000/01: 5). Stereotipni opisi mater torej sovpadajo s stereotipnim opisom ženske. V slovenski literarni vedi je materinstvo ženski motiv¹, saj Borovnik (1995: 230) opaza, da ga pisci (moškega spola) ne poznajo in ne vključujejo v svoja dela. Pezdirc Bartol (citirano po Tuttle Hasen, 1997) ugotavlja tri skupine mater ameriške in angleške literature: v prvi skupini so matere, ki svojega otroka zapustijo, oddajo, umorijo; v drugo skupino spadajo marginalne matere (lezbijke, črnke, indijanke), ki imajo zaradi kulturne, rasne obremenjenosti razbit odnos z otroki; tretja skupina pa vključuje futuristični, antiutopični svet, kjer so rojstva kontrolirana skupaj z ženskim telesom (Pezdirc Bartol 2002: 141).

---

¹ Deljenje na ženske in moške motive, literature, opuse in s tem poudarjanje, da spol vidno razlikuje način pisanja moškega in ženske, je za nekatere avtorice diskriminatorno in neprimerno.

6 Analiza romanov

V tem poglavju bom opravila literarno analizo petih slovenskih sodobnih romanov, in sicer *Ime mi je Damjan* (2001) Suzane Tratnik, *Balerina, Balerina* (1997) Marka Sosiča, *Filio ni doma* (1990) Berte Bojetu, *Angeli in volkovi: metamorfoze neke ulice v devetih slikah iz otroštva* (2004) Jasne Blažič in *Sovraštvo* (1993) Franja Franciča ter kot širši kontekst še vključila avstrijski sodobni roman *Učiteljica klavirja* (2003) Elfriede Jelinek. Odnos mati – hči v nobenem od romanov ni osrednji motiv. Glede na prevladujočo vlogo, ki jo mama opravlja, lahko romane razdelimo v štiri skupine, ki bodo vsaka v svojem podpoglavju, skupaj s pripadajočim romanom, opisane in obrazložene. Pomembno je omenite le, da ne gre vedno za absolutno vlogo, ki jo neka mati igra. Velikokrat lahko opazimo, da se dve vlogi prepletata med seboj (na primer v romanu *Filio ni doma*, Helena opravlja v večini vlogo neskrbne matere, ki pa se prepleta z vlogo diktatorske matere), kjer pa ena zagotovo prevladuje. Vse matere analiziranih romanov imajo patološko vlogo, kjer vrhunec dosežeta materi v romanih *Sovraštvo* in *Učiteljica klavirja*.

6.1 Žrtvujoča se mati v romanu *Balerina, Balerina* (1997)

Balerina, Balerina je zgodba, ki jo v celoti pripoveduje duševno zaostalo dekle, torej nezanesljiva pripovedovalka, kar bralcu pušča veliko kreativnosti. Beremo vsakdan slovenske primorske družine, katere del je tudi petnajstletna Balerina, ki jo spremljamo šestnajst let. Vsako od petnajstih poglavij se začne z Balerininim uriniranjem v posteljo, s čimer se zave, da je nov dan. Dogajalni čas ni eksplicitno izražen, a lahko iz opisanih dogodkov (pristanek na luni, vojna v Vietnamu) razberemo, da gre za 60. leta prejšnjega stoletja. Vsak Balerinin dan se vrti okoli higiene, hranjenja in pasivnega opazovanja okolice. Ko se prebudi, jo mama Ivanka umije, obleče in počeeše. Mama predstavlja steber družine in tudi steber Balerine, saj ji je najbliže, jo zna pomiriti, ko ji je hudo in

točno ve, kaj Balerina potrebuje. Ve, da se Balerina postavi na prste, ko se boji, da takrat tudi glasno poje pesem Volare ter da jo pomirja, če takrat tudi sama zapoje z njo.: »Če poje mama z mano, me ni več strah.« (Sosič 1997: 23) Ivanka ima vlogo žrtvujoče se matere, ki se je popolno posvetila skrbi za družino, posebno skrbi za Balerino. Njen mož vsak dan poseda v baru in ne prispeva k blaginji družine, iz konteksta lahko razberemo celo, da je bil hitre jeze ter da se ga je Ivanka bala. Nikoli pa se ni ustrašila Balerinine bolezni, kljub zavedanju, da je nikoli ne bo mogla ozdraviti. Hčer je sprejela brezpogojno in se prepustila monotonemu vsakdanu. Med branjem opazimo, da življenjski cikli potekajo normalno, kar pomeni, da se vsi počasi starajo, na kar opozarjajo tudi Balerino. A ona človeške minljivosti ne more razumeti, saj se duševno ne razvija ter s tem ne stara. In kot narekuje življenje, so počasi njeni družinski člani začeli umirati. Najkrutejša izkušnja Balerininega življenja je bila vsekakor materina smrt: »Mama leži na tepihu, ne premika se. Gledam jo. [...] Hočem, da stoji, da pride v sobo in reče: Dobro jutro, Balerina. Držim jo za roko in jo vlečem k sebi. Mama in tepih gresta za menoj.« (96–97). Kmalu po materini smrti so Balerino namestili v bolnico, kjer je počasi začela propadati – ni več jedla, ni več vstajala s postelje – in na koncu umrla. Če povežem to poglavje s poglavjem o ženskih spolnih stereotipih, lahko sklenem, da je Ivanka tip ženske, ki ga lahko povežemo s stereotipom hišni angel. Gre za lik požrtvovalne matere, ki se odpoveduje osebnim željam, hrepenenjem, potrebam, da zagotovi blaginjo svojemu otroku. Gre za veliko skrb, žrtvovanje in, seveda, neskončno ljubezen do otrok. Mama Ivanka je v romanu značilno žrtev moškega principa, a se s tem ne ubada, saj ji center življenja predstavlja skrb za svojo hčer, ki je popolnoma odvisna od nje. Žrtvujoča se mati je tip matere, ki se izmed analiziranih romanov pojavi samo v romanu *Balerina, Balerina*. V ostalih romanih se srečamo z bolj hladnimi, odtujenimi, manipulativnimi materami. Izmed vseh, največjo patološkost odnosa med materjo in hčerjo vsekakor dosežeta materi v romanih *Sovraštvo* in *Učiteljica klavirja*.

6.2 *Diktatorska mati v romanu Sovraštvo (1993) in Učiteljica klavirja (2003)*

Sovraštvo (2003)

Sovraštvo je roman dveh zgodb, sprva ločenih glavnih likov, moškega in ženske. Predstavi nam hladen, krut in brezobziren svet. Na eni strani je mati samohranilka, ki sebe in hčer preživlja kot čistilka. Na drugi strani je brezdelnež, ki, naveličan življenja, poseda in pijančuje. Ona je sicer diplomantka pedagoške akademije, a je, zaradi socialnih razmer, prisiljena vzeti slabo plačana dela. Oba glavna lika družijo pomanjkanje ljubezni še iz časa otroštva. Njena življenjska zgodba je zaznamovana s tiranijo matere, ki ima oblast tudi nad očetom in ki svoji hčeri nikoli ne dovoli samoodločanja. To je zgodba o dušičnem odnosu, ki ga imata mati in hči, kjer slednja manko materinske ljubezni povezuje z lastnimi življenjskimi neuspehi. Upravlja vse aspekte hčerinega življenja. Ko je hči zanosila s poročenim moškim, jo je nenehno prepričevala, naj splavi. Takrat jo je hči dokončno zasovražila, saj sama nikoli ni pomislila na to. Z materjo nikoli nista zgladili odnosa. Ko je hči tudi sama postala mati, je njeno materinstvo romalo na seznam stvari, ki ji jih še lahko očita. Vzrok za vmešavanje matere je v nepotešenem spolnem zadovoljstvu, kar je tudi jasno očitala svojemu možu. Nepotešenost in frustracijo pa je poskušala umirjati z vmešavanjem v hčerino življenje. Ko hči zaide v težave in pristane na zaprtem oddelku psihiatrične bolnišnice, Nevenke njena babica iz maščevanja noče vzeti k sebi, saj je užaljena, ker se je hči osamosvojila. Tako jo odpelje socialna služba, njej pa iz bolnice pomaga pobegniti oče. V boju za hčer si Nevenkina mama poišče službo v rastlinjaku, kjer spozna moškega, s katerim imata veliko skupnega (negativno izkušnjo z ljubeznijo in družino). Z njim se končno počuti srečno in skupaj vsi trije zaživijo kot družina. A v Istri, kamor se preselijo, je vseskozi slišati kukavičje kukanje, kar napoveduje novo katastrofo. Ko za hišo brez razmisleka posadi marihuano, ki jo kasneje najde policija, pristane v zaporu, Nevenka pa pri rejniški družini. Po tem se več ne more pobrati, zato pade še nižje – v svet droge in prostitucije. Materina diktatorska naravnost jo ugonobi. Sprejema slabe odločitve in ima neverjetno slabo samopodobo, ki jo spremlja zelo močan pesimizem. Njeno življenje je

zaznamovano s porazi, ki jih povezuje z dušečim odnosom s svojo materjo in odsotnostjo materinske ljubezni.

Učiteljica klavirja (2003)

Erika Kohut je glavni lik, povprečna ženska, akademska glasbenica in učiteljica klavirja, preprostega videza, ki ne vzbuja nobene pozornosti. Živi skupaj s svojo mamo, dela na akademiji za glasbo in je na videz zelo nezanimiva oseba. Odnos, ki ga imata mati in hči, je v tem romanu skrajno patološki in mati ima veliko bolj diktatorsko vlogo kot v romanu *Sovraštvo*. Mati vlada v stanovanju, Erikini službi in Erikinemu življenju. Nadzoruje njen službeni urnik, njene prihode domov, njen slog oblačenja, finančne izpiske ipd. Če Erika zamuja iz službe, v njenih mislih vlada panika, prav tako redno preverja Erikino prisotnost v službi. Vedno jo želi imeti blizu sebe, celo tako, da spita v posteljah, ki se stikata skupaj. Erikina virtuoznost je zrasla iz materine želje po izjemnosti svoje hčere, saj sama v življenju ni dosegla ničesar posebnega. S hvaljenjem in grajo spretno manipulira s svojo hčerjo tako, da ta misli, da v življenju ne potrebuje ničesar in nikogar drugega kot svojo mater. Mati nikoli ne pomisli na Erikine potrebe in želje, ignorira njeno osebnost in sebe izpostavlja kot trpečo, požrtvovalno. Vse, kar dela, »dela izključno v njeno dobro«. V zadnjem delu knjige izvemo celo to, da je mati ljubosumna na Erikin videz, še posebej takrat, ko se začne Erika zaradi simpatije urejati še bolj. Zaradi diktatorske matere in odsotnega očeta Erika razvija bizarne spolne prakse, kot so gledanje pornofilmov in vohanje uporabljenih robčkov, umazanih z moško spermo, skrivno opazovanje spolnih odnosov in uriniranje kot neke vrste vrhunec vznemirjenja, sadistične in samopoškodovalne prakse, želja po fizičnem in spolnem nasilju. Tudi z Walterjem, njenim učencem, spleteta odnos, pol pravil in zapovedi, velika želja Erike pa je, da je pretepena in posiljena. To proti koncu romana Walter tudi stori, a on na spolnost gleda kot na nekaj naravnega, kar ne potrebuje pravil in zapovedi, zato se mu celotna situacija zagabi. V zadnjem delu romana, zaključni glasbeni prireditvi, Walter to tudi izrazi in se Eriki na veliko ogne. Erika se za tem zabode v bližini srca in

odide na ulico, kjer postane ena izmed mnogih mimoidočih ter s tem dobi priložnost, da zapusti nekdanje življenje in postane srečna. Vsekakor lahko postane srečna le tako, da se reši svoje diktatorske, posesivne in izsiljujoče matere.

Materi romanov *Sovraštvo* in *Učiteljica klavirja* si delita veliko skupnih značilnosti – obe se očitno spopadata z neizživetimi čustvi, frustracijami, ki jih brez večjih težav prenašata na svoji hčeri. Nadzorujeta vse aspekte njunih življenj in s tem dosežeta ravno obratno, kot bi si želeli. Njuni hčeri se vedeta odklonsko, se upirata avtoriteti, nanjo se požvižgata in vztrajno izbirata napačne življenjske odločitve. Diktatorska mati najbolj pride do izraza v omenjenih romanih, njene značilnosti pa se pojavijo tudi pri neskrbni materi v romanu *Filio ni doma*, Heleni Brass.

6.3 Neskrbna mati v romanu *Filio ni doma* (1990) in *Ime mi je Damjan* (2001)

Filio ni doma (1990)

Helena Brass, skupaj s hčerjo in osirotelim dečkom, ki ga poimenuje Uri, po brodolomu odpeljejo na krajevno nedoločljiv otok, ji dodelijo hišo, kjer počasi ugotavlja pravila otoškega življenja. Gre za antiutopični roman, z odmevnimi idejami o škodljivosti totalitarizma (ki vlada otoku), o velikem bratu, konstantnem nadzoru, brutalnih odnosih med moškimi in ženskami ter grozljivem kaznovanju tistih, ki skušajo pobegniti z otoka. Na otoku je Helena tujka, je drugačna, izstopa iz okolice in prebivalci otoka so prestrašeni in začudeni, vendar brez volje in akcije, le tiho opazujejo in se izmikajo pogledom. Otok je razdeljen na Gornje in Spodnje mesto, ženske in moški živijo ločeno, brez stikov, dogajajo se le nočni obiski. Vsa opravila so na otoku razdeljena tipično po vlogah – ženske kuhajo, perejo, šivajo in ves čas hodijo za nekakšnimi opravili, vedno z

nečim v rokah, s pogledi navzdol in z nemimi obrazi rutinsko urejajo zastavljena opravila. Moški v Spodnjem mestu obdelujejo polja in vinograde, lovijo ribe in skrbijo za živino. Dela so torej razdeljena stereotipno po spolu. Ko Helena dojame, da se bo morala ločiti od Urija, ki ga je sprejela za lastnega sina, vanj vlagala veliko truda in se nanj navezala, ji to predstavlja čustveno skoraj nemogoče dejanje, vendar se prilagodi otoškemu življenju (ljudje na otoku ne živijo družinskega življenja, ampak ravno nasprotno – ločeni so po spolu in s tem se onemogoči in prepove kakršnakoli oblika čustvovanja, ljubezni). Helena je začudena kako poteka življenje na otoku, a hitro to spozna, saj jo gospodar, Poveljnik straže, posili in si jo tako prilasti. Posilstvo je namreč nekaj normalnega na otoku, dogaja se brez kakršnih koli ugovorov ali kaznovanj, je nadzorovano groteskno opravilo. Ti nočni obiski se začnejo, ko deklice dozoriijo, so načrtovani in določeni z urnikom v Spodnjem mestu. A Helena je na nek način privilegirana, saj ima samo enega moškega – Poveljnika straže, s katerim razvije odnos, nekakšno navezanost, ljubezen, ki jo zadrži na otoku. Vsa spolnost v romanu pa ni prikazana negativno, saj prihaja do nočnih srečanj med mladimi moškimi in ženskami, ki se ji prepuščajo in jo odkrivajo. Filio, Helenina vnukinja, v romanu zgodbo pripoveduje po tem, ko se na otok vrne po šestnajstih letih. Takrat se ji vrnejo grozni in potlačeni spomini na materino brutalno smrt. Vso to izkušnjo s smrtjo pa je sprejela zelo nekonvencionalno, kot je pravila sama »Njena smrt me je vlekla k tlom [...] Ko je odšla, je preprosto ni bilo več. Nisem je pogrešala.« (10). Za materjo ni žalovala, ob njej se je namreč počutila neprijetno, nikoli je ni občutila kot starševske, saj te funkcije ni opravljala. Živela je zase, svoje hčere sploh poznala ni, tudi Filio je dolgo časa mislila, da je njena mati tujka v hiši. Druga druge sta se izogibali in Filio je zaradi tega patološkega odnosa za vedno ostala izgubljeni otrok, kljub babičini ljubezni. Helena je tudi sama imela s svojo materjo zelo odtujen odnos, mati je nikoli ni pestovala, objemala, poljubljala in ta vzorec je prenesla tudi na svojo hčer. Edino materinsko čustvo, ki ga je izrazila, je bilo ob hčerini smrti. Patološki odnos mati-hči je v tem romanu prenesen iz roda v rod, kot vzorec, ki ga ženske podedujejo in se iz generacije v generacijo še zaostruje. Kot materi sta obe, Helena in njena hči, svoji hčeri zanemarjali čustveno in fizično. Odnosi so brezosebni, hladni, zelo patološki. Pri Heleni se opazijo

tudi značilnosti diktatorske matere, ki pa se ne kažejo v odnosu do Filio, ampak v odnosu do svoje hčere, Filijine matere.

Ime mi je Damjan (2001)

Na začetku knjige spoznamo Damjana, 19 let starega fanta iz Ljubljane, ki se predstavi skupini za samopomoč. Pripoveduje zgodbo, kako si je spremenil ime, kako zapleten odnos ima z očetom, o popivanju v Mravljih, o prijateljih in prigodah ter tudi o spolni zlorabi, ki jo je doživel v otroštvu. Najbolj uživa, ko je v središču pozornosti, saj zase pravi, da lahko zabava še tako zahtevno družbo. Stalnica v njegovem življenju sta prijatelj Roki in dekle Nela, kateri tudi izpove svojo izkušnjo incestne spolne zlorabe v otroštvu. Skupina za samopomoč, kamor so ga starši poslali z željo po normalizaciji, ga le še učvrsti pri iskanju svoje identitete. Na koncu se odloči, da bo nadaljeval svojo pot – Damjanovo pot. Osrednja tema romana je transspolnost, zgodba je predstavljena z vidika protagonista Damjana (Vesne). Rešitev Damjanove »situacije« naj bi bil obisk psihiatra. Damjan se temu upira in v skupini ostaja skrivnosten in se večkrat počuti nerazumljenega in prizadetega. Na zunaj izraža negativna občutja, agresijo in bes. Pripovedni glas je najstniški jezik z nižje pogovornimi in slengovskimi izrazi, ki izvirajo iz okolja, v katerem živi. Največ je monologa v obliki razmišljanja o sebi, o težavah, o okolici, ki je nerazumevajoča. Damjan je prikazan predvsem v odnosu z očetom, materjo, Rokijem in Nelo. Dokler je bil, kot pravi, »naša mala Vesna« (Tratnik 2001: 128) je imel z očetom po svojem mnenju super odnos. A v resnici je bil Damjan že od samega začetka žrtev posesivnosti in spolnih zlorab, ki pa jih vselej odsotna in neskrbna mati ni opazila. Nikoli ni naredila ničesar, da bi z njim preživela več časa. A tudi »dober« odnos z očetom ni trajal dolgo: »Moja kariera pridnega otroka se je kaj hitro končala, čim se me foter ni smel več dotikati, nisem bil več priden ...« (129) Odnos med njima se je hitro slabšal, še hitreje, ko je Damjan zamenjal ime. Med njima z očetom je vladalo sovraštvo, ki je hitro preraščalo v verbalno nasilje, včasih tudi v fizično. Damjan ni prenašal očetove bližine, vseh spopadov z njim pa ni znala umiriti niti mama, ki je bila obremenjena z

mnenji sosedov. Nikoli ni izkazovala še kako potrebne ljubezni in spoštovanja do Damjana, nikoli ga ni zaščitila pred očetom. Ne moremo trditi niti, da ni vedela za zlorabe. Vedno, kadar so se sprli, je jokala, namesto da bi se postavila svojemu otroku v bran. S tem je ustvarjala začarani krog preprirov in nasilja. Le enkrat je stopila na njegovo stran – po hudem prepiru, ko sta se z očetom začela daviti, mu je Damjan skoraj stopil na glavo. Takrat je posredovala in izjavila »Prosim te, rotim te, ne naredi tega, saj ni vreden!« (17) in Damjan je odnehal, saj jo je prvič slišal reči, da je krivda na očetovi strani. Bralcu se hitro lahko posveti, da je to storila le zaradi strahu, kaj si bodo o njih mislili sosedi. Situacijo je res da umirila, a nikoli ni poskušala odpraviti vzrokov za spor. Vse je samo pometla pod preprogo in skušala na vse pretege ohraniti na videz popolno družino. Damjan, na videz zelo hladen in čustveno okoren, si je vedno želel ljubezni in spoštovanja, tega pa nikoli ni dobil.

Obe materi, Damjanova in Filijina, sta čustveno odtujeni, hladni in brezskrbni. Svojega materinskega nagona nikoli nista pravilno razvili, vsaka iz svojih razlogov. Večja patološkost se čuti v odnosu med Filio in njeno materjo, saj Damjanovi materi vsake toliko le uspe pokazati svoja čustva. Razlika med neskrbno materjo in hladno materjo je v tem, da je neskrbna mati vedno prisotna v družinskem okolju, a se vseeno ne izkaže kot mati in je ta vloga niti ne zanima. Otroci to čutijo in se jim ne zdi normalno. Svoje patološke matere se zavedajo. Hladna mati v romanu *Angeli in volkovi* pa je tudi fizično odsotna zaradi zaposlitve. Njena vzgoja je hladna, trdna, a toplino in radost otroku daje oče. Otrok teh čustev ni prikrajšan, zato tudi materi odsotnosti ne zameri.

6.4 Hladna mati v romanu Angeli in volkovi: metamorfoze neke ulice v devetih slikah iz otroštva (2004)

Devet zgodb se v tem romanu izliva v eno, prvoosebno zgodbo deklice, ki opisuje svoj domišljjski svet. Na novo preseljena na Vilharjevo ulico v Ljubljani, ki velja za

neskončno, temačno, do Tivolskega gozda segajočo ulico, kjer živijo in tulijo volkovi, in kjer se navadni predmeti spreminjajo v zle pošasti ali pa dobrohotna bitja. Otroška brezskrbnost te deklice počasi prestopa v trdi resničnosti svet odraslih. Poleg njene domišljije se v ulici dogajajo tudi različni odkloni (rop, samomor, pedofilija, ...). Deklica z opazovanjem staršev razmišlja, kako zelo različna sta si »oče počasi obuje svoje čevlje s širokim podplatom, ugasne luč v predsobi [...]« medtem ko mama »mrzlično sreba kavo, si oblači krilo, hitro gre z glavnikom skozi svoje zlate lase [...] hitro si po ustnicah potegne s temno šminko [...] spodaj izpred hiše skoraj teče proti železniškemu viaduktu [...]« (Blažič 2004: 29–30) Mama večino časa resnično preživi v službi, pozornost, ki jo namenja svoji hčeri, pa je le v obliki svaril, kje se sme igrati. Med njima ni pristnega ljubečega odnosa, ampak dokaj hladen, otopel odnos, prežet z dekličinim strahom. Nekoč se je zaradi strahu zatekla k mami v posteljo, ta pa jo je zavrnila in ji rekla »Daj no mir in zaspaj že enkrat.« (98) Tudi njena mama je očitno imela hladno, trdo vzgojo, ki jo je prevzela in prenašala na svojo hčer. Deklica tega materi ni zamerila, saj ji je bilo to normalno – mama mora zgodaj v službo in je ne sme motiti, da ne bo utrujena. Svoje strahove je reševala pretežno z očetom, ki jo je znal pomiriti ter se z njo pogovoriti. S tem pisateljica zanika globalni stereotip matere kot osrednjega starševskega lika. Deklica ima globlji in pristnejši odnos s svojim očetom. Opisan je kot čustvena, empatična, simpatična oseba, kar je ponavadi opis matere. Ravno ta »androgenost« (Zupan Sosič 2007b: 115) moškega »postaja sredstvo uravnoteženja svetlih in temnih otrokovih razpoloženj, hkrati pa tudi izvor dekličinih razmišljanj o lastni identiteti. Tako kot se uravnoteži simbolika angelov in volkov, se uharmonizirata tudi ženski in moški princip, ki sta v prid lastni dinamiki prevrednotila spolne stereotipe.« (prav tam). Navkljub drugačnim odnosom v družini, je vzdušje harmonično. Roman je napisan iz otroške perspektive in ravno ta nam omogoči, da v spolne stereotipe – hišni angel, žrtvujoča se mati, varuh družine – podvomimo in prevrednotimo miselne obrazce. Mati v tem romanu ne igra vloge hišnega angela, ne žrtvujoče se matere, oče pa prevzema tradicionalno ženske lastnosti.

7 Biografije

7.1 Marko Sosič

Marko Sosič je rojen leta 1958, v Trstu. Je diplomant zagrebške Akademije za filmsko in gledališko umetnost. Največ je režiral za slovensko radijsko postajo v Trstu, tuje pa mu niso tudi režije gledaliških predstav in televizijskih filmov. Njegov opus zajemajo zbirka novelet *Rosa na steklu* (1991) in romana *Balerina, Balerina* (1997) ter *Tito, amor mijo* (2005). Za prvega je prejel tudi tržaško nagrado Vstajenje.

7.2 Franjo Frančič

Franjo Frančič je rojen leta 1958 v Ljubljani, kjer je tudi doštudiral socialno delo. Del mladost je preстал v vzgojnih zavodih, kar je vplivalo na tematiko njegovih del. Je samostojni kulturni delavec v romanu, napisal pa je veliko romanov, med drugim *Domovina, bleda mati* (1986), *Sovraštvo* (1993), *Ljubezni in sovraštva* (2002); kratko prozo, nekaj pesmi in tudi dramatiko.

7.3 Elfriede Jelinek

Elfriede Jelinek je rojena leta 1946 v Mürzzuschlagu, v Avstriji, kjer velja za eno najvidnejših sodobnih avstrijskih pisateljic. Za svoja dela je prejela številne ugledne literarne nagrade, med katerimi zagotovo izstopa Nobelova nagrada za književnost. Poleg pisateljice je znana tudi kot pesnica in dramatičarka. Napisala je naslednje romane: *Ljubimki* (1975), , *Naslada* (1989), *Pohota* (2000), *Učiteljica klavirja* (2003) in druge.

7.4 Suzana Tratnik

Suzana Tratnik je rojena leta 1963 v Murski soboti in je diplomantka sociologije, Fakultete za družbene vede, magistrirala pa je na Fakulteti za podiplomski študij ISH iz antropologije spolov. Živi in dela v Ljubljani kot pisateljica, publicistka, prevajalka in aktivistka za lezbična gibanja. Objavila je zbirke kratkih zgodb *Pod ničlo* (1997), *Ime mi je Damjan* (2001), *Na svojem dvorišču* (2003), *Vzporednice* (2005) in *Tretji svet* (2007).

7.5 *Berta Bojetu*

Berta Bojetu je rojena leta 1946 v Mariboru. Študirala je slavistiko na Pedagoški fakulteti in kasneje igrilstvo na AGRFT. Kot igralka je največ ustvarjala v Lutkovnem gledališču v Ljubljani. Izdala je pesniški zbirki in dva romana, *Filio ni doma* (1990) in *Ptičja hiša* (1995), za slednjega pa je leta 1996 prejela nagrado kresnik.

7.6 *Jasna Blažič*

Jasna Blažič je rojena leta 1956 v Ljubljani, kjer je na Filozofski fakulteti doštudirala muzikologijo in angleški jezik s književnostjo. Trenutno poučuje na Srednji glasbeni in baletni šoli v Ljubljani, izdala pa je tudi dva romana – triptih *Smrt in angel* (1996), *Angeli in volkovi: metamorfoze neke ulice v devetih slikah iz otroštva* (2004) ter *Eksil* (1998) in *Ujemanja* (2007), kratki prozi.

8 Povzetek

Namen diplomskega dela je bil z literarno analizo petih slovenskih sodobnih romanov in enega avstrijskega ugotoviti, kakšno vlogo ima mati v žanrsko precej različnih in sinkretičnih romanih. Za sodobni roman je značilno, da ima nekatere značilnosti tradicionalnega romana, a ga modificirajo določene (post)modernistične značilnosti. Tako mu pripisujemo lastnosti, kot so žanrski in zvrstni sinkretizem, zasebno intimno okolje, mala zgodba, mešanje socialnih zvrsti jezik s knjižnim jezikom, marginalizirane skupine ljudi, pasivni in zdolgočaseni glavni liki itn. Na začetku pisanja diplomskega dela sem predpostavila, da se je število romanov, pomaknjenih v ozek družinski krog, povečalo ter s tem tudi število ženskih likov, ki igrajo vlogo matere. Predpostavko lahko potrdim. Alojzija Zupan Sosič (2010: 423–424) ugotavlja, da družina ni glavna tema sodobnega slovenskega romana, vsekakor pa se je njen pomen v romanih med leti 1990 in 2010 močno povečal. Kot pa se spreminja družba, se spreminjajo tudi odnosi znotraj družin. Tradicionalne vloge družinskih članov so skrhane, neobremenjene s spolnimi stereotipi. Ženske spolne stereotipne vloge lahko postavimo v tri kategorije, in sicer temni kontinent, hišni angel, femme fatale in femme fragile in kot take povezujemo z vlogo matere, ki jo v romanu igrajo.

Matere in hčere imajo poseben odnos, ki je za ogromno psihologov, sociologov, kulturologov posebni izziv. Velikokrat je ta odnos vse prej kot ljubeč in spoštljiv. Skozi analizo petih sodobnih slovenskih romanov ter sodobnega avstrijskega romana, sem ugotavljala, kakšen tip mater se pojavlja. Analizirala sem namreč šest žanrsko dokaj različnih in pestrih romanov – antiutopični roman, roman posebnežev, ljubezenski roman, roman spolne identitete, psihološki roman ... Vseh šest romanov sem razvrstila v štiri skupine, glede na tip matere, ki vpliva na življenje glavnega ženskega lika. Prvi tip matere, ki tvori prvo skupino je *žrtvujoča se mati*, kamor spada roman *Balerina, Balcerina*. Takšen tip matere je nastal v obdobju razsvetljenstva, ko so na novo definirali naravo družinskih odnosov. Nastal je spolni stereotip hišni angel in z njim žrtvujoča se

mati, ki je ljubeča, požrtvovalna, postavlja druge na prvo mesto ter zanemarja lastne potrebe. Drugi tip matere in z njim druga skupina je *diktatorska mati*, kamor spadata romana *Sovraštvo* in *Učiteljica klavirja*. Diktatorska mati je manipulatorka, ki svojo hčer fizično zanemarja, je ne spoštuje in ne obravnava kot samostojnega individuuma. Prepričana je, da najbolje ve, kaj je dobro za njeno hčer, zanjo ima tudi skovane višje načrte. Materinstvo ji predstavlja breme, odrekanje in zato od svoje hčere zahteva večno hvaležnost in pokoro. *Neskrbna mati* tvori tretjo skupino, kamor spadata romana *Filio ni doma* in *Ime mi je Damjan*. Neskrbna mati je mati, ki se ne zna spopadati z vzgojnimi tegobami, otroci je bodisi ne zanimajo bodisi ne zna z njimi vzpostaviti konkretnega odnosa. Velikokrat je takšna mati obremenjena s svojo preteklostjo, vzorci, ki jih je prenesla od svoje matere ali pa je svoje življenje podredila patriarhalni ureditvi v družini. V romanu *Filio ni doma* tako vidimo prvi tip obremenjenosti neskrbne matere, v romanu *Ime mi je Damjan* pa drugi tip obremenjenosti. Neskrbna mati se nikoli ne postavi v bran svojim otrokom, pusti jih, da vzgajajo sami sebe oz. jih vzgajajo drugi zato velikokrat nastopa kot tujka v družini. Zadnjo, četrto skupino pa tvori *hladna mati*, ki je manj čustvena, s svojo hčerjo ne vzpostavi globljega odnosa, je ne zna potolažiti, ko ji je težko, hči pa ji tega ne zameri. Takšna mati nastopa v romanu *Angeli in volkovi*. Spolne vloge v družini so razrahljane, pojavi se androginitet, ko hči s svojim očetom vzpostavi ljubeč in topel odnos, takšen kot bi ga stereotipno morala imeti s svojo materjo.

V sodobnem romanu je vse bolj pogost lik matere, ki se ogiba stereotipu hišnega angela, tak je na primer lik hladne, neskrbne matere, ki je patološka. Vsekakor pa je kategorizacija mater v samo eno skupino na roman manj točna. Zdi se mi, da je mati tako v realnem življenju kot fiktivnem življenju večplastno bitje. Nikoli ni samo ljubeča, nikoli ni samo sovražna, ampak je razpeta med različnimi občutenji, ki so posledica različnih socialnih, psiholoških in kulturnih dejavnikov.

9 Viri in literatura

9.1 Viri

Jasna Blažič: *Angeli in volkovi*. Ljubljana: Cankarjeva Založba, 2004.

Berta Bojetu: *Filio ni doma*. Celovec – Salzburg: Wieser, 1990.

Franjo Frančič: *Sovrašтво*. Ljubljana: Sklad »Vladimir Slejko«, 1993.

Elfriede Jelinek: *Učiteljica klavirja*. Ljubljana: Beletrina, 2003.

Marko Sosič: *Balerina, Balerina*. Trst: Mladika, 1997.

Suzana Tratnik: *Ime mi je Damjan*. Ljubljana: Škuc, 2001.

9.2 Literatura

Silvija Borovnik: Samorastnice v Samorastnikih. *Sodobnost*. Letnik 41, št. 11/12. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1993.

Silvija Borovnik: *Pišejo ženske drugače? O Slovenkah pisateljicah in literarnih likih*. Ljubljana: Mihelič, 1995.

Nancy Friday: Matere in hčere. *Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega 2000/01*, št. 4, 19–27.

Miran Hladnik, 1997: »Bodi svojemu možu pokorna!« (Ženska v minuli slovenski prozi). 33. *SSJLK*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, 111–122.

Alenka Lobnik Zorko: Matere in hčere. *Otrok in družina* 2001, št. 7–8, 76–78.

Jaaneke van Mens – Verhlust, Karlein Schreurs, Lisbeth Woertman (ur.): *Daughtering and Mothering. Female Subjectivity reanalysed*. London: Routledge, 1993.

Katja Mihurko Poniž: Pripovedna besedila slovenskih pisateljic – sodobnic Zofke Kveder. *Jezik in slovstvo* 1990/2000, št. 4, 121–131.

Katja Mihurko Poniž: Materinstvo kot umetnostni motiv in njegova upodobitev v povesti Samorastniki. *Jezik in slovstvo* 2000/01, št. 1–2, 5–17.

Mateja Pezdirc Bartol, 2002: Odnos med materjo in hčerjo v sodobnem slovenskem romanu. V: *Slovenski roman*. Zbornik Mednarodni simpozij Obdobja 21. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 139–148.

Nataša Rijavec Klobučar: Kaj da otroku mama in kaj oče. *Otrok in družina* 2006, št. 11, 36–37. *Sveto pismo stare in nove zaveze*. Ljubljana: Svetopisemska družba Slovenije, 1994.

Alojzija Zupan Sosič: *Zavetje zgodbe. Sodobni slovenski roman ob koncu stoletja*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura, 2003.

Alojzija Zupan Sosič: *Robovi mreže, robovi jaza. Sodobni slovenski roman*. Maribor: Litera, 2006.

Alojzija Zupan Sosič, 2007a: Moški je glava in ženska srce – spolni stereotipi. 43. SSJLK. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi-tuji jezik, 181–193.

Alojzija Zupan Sosič: Spolni stereotipi in sodobni slovenski roman. *Primerjalna književnost* 2007b, št. 1, 109–119.

10 Izjava o avtorstvu

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu s strokovnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Gea Gregorič

(lastnoročni podpis)

Datum:

11 Izjava o strinjanju z objavo na spletnih straneh fakultete

Izjava kandidata / kandidatke

Spodaj podpisani/a _____ izjavljam, da je besedilo diplomskega dela v tiskani in elektronski obliki istovetno, in dovoljujem / ne dovoljujem (ustrezno obkrožiti) objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

Datum:

Podpis kandidata / kandidatke: